

Hoogbegaafd zijn is niet altijd even makkelijk

Alle ouders vinden hun kinderen natuurlijk speciaal, maar soms is er iets éxtra bijzonders te vertellen over je kind. Deze keer vertelt Mineke (42) over haar zoon Collin (11), die hoogbegaafd is. Iets dat zoveel meer inhoudt dan het hebben van een hoog IQ.

Tekst: Elke Wolferink-van der Heyden

“Trots liet de leidster van de peuterspeelzaal aan mij het werkje zien dat ze die ochtend met de kinderen in de groep had gemaakt; een voorgedrukte tekening van een bus waarop de peuters zelf met plakfiguren de ramen en wielen hadden geplakt. Collin had niet alleen de twee zichtbare wielen maar in 3D ook de achterste wielen gemaakt. Enthousiast vertelde de leidster dat dat echt uitzonderlijk is voor een peuter.

Op de terugweg was Collin achterop de fiets opvallend stil. Toen ik vroeg wat er aan de hand was, kwamen de tranen. Hij was ervan overtuigd dat hij zijn werkje verkeerd had gemaakt. Want de juf had mij erop aangesproken én alle werkjes van de bus waren aan de waslijn in het lokaal opgehangen. Behalve die van hem. Zelfs mijn uitleg dat hij juist iets had gedaan wat heel knap was, kon hem niet troosten.

Snel

Wat hadden we naar de komst van Collin, ons oudste kindje, uitgekeken. Waarbij ons geduld behoorlijk op de proef werd gesteld toen de bevalling pas een week na de uitgerekende datum op gang kwam. Wat begon als een thuisbevalling, eindigde uiteindelijk met een keizersnede in het ziekenhuis. Ik was zó trots toen ik ons baby'tje voor het eerst in mijn armen hield. Én moe! Maar wat was het magisch om nu een zoontje te hebben en om elkaar eindelijk te leren kennen.

Collin was een alerte baby, die met een opvallende heldere blik de wereld inkeek. En heel vlot in zijn ontwikkeling. Nog maar twee jaar oud, kon ik al hele gesprekken met hem voeren. Maar wat wist ik er als kersverse moeder eigenlijk van? Echt vergelijkingsmateriaal had ik niet. Wel vond ik dat ze op het consultatiebureau vreemde vragen stelden. Wat Collin op dat moment ongeveer moest kunnen, kon hij maanden daarvoor al. Overigens had ik geen idee dat dat bijzonder was.

Al leverde hij niet altijd op het juiste moment het 'bewijs': Bij de vraag of hij drie blokjes op elkaar kon stapelen konden zijn handjes in no time een heel bouwwerk maken. Maar het kon ook zijn dat Collin juist niet in beweging kwam, omdat hij de opdracht te simpel vond. Hoe dan ook: beide manieren waren fout en leverden hem geen vinkje op. “Hij hoeft het ook nog niet te kunnen hoor.” Bij die woorden knikte de consultatie-arts mij bemoedigend toe. “We proberen het volgende week wel weer.”

Onderpresteren

Wat was Collin blij toen hij eenmaal naar school mocht. Letterlijk huppelend ging hij er heen. Al zagen ze daar zijn interesse in letters, cijfers en de wereld om zich heen niet terug. Collin genoot vooral van de andere kinderen en sprak vaak af.

Eenmaal in groep drie zou hij écht gaan leren. Althans, die verwachting had hij en daarin werd hij keihard teleurgesteld. Wat ze daar deden, kende hij al en ik zag hem teruggaan in zijn leesontwikkeling. Daar waar hij al snel de eerste woorden kon lezen, ging hij nu weer terug naar hakken en plakken. “Mam, zo moet dat in groep drie,” zei hij toen ik me daarover verbaasde. Ik mocht me er van hem verder niet mee bemoeien, want ik was geen juf!

Omdat Collin op school precies deed wat zijn klasgenootjes deden, werd ik op school vreemd aangekeken, toen ik het toch aankaatte. Dus extra uitdaging of passend aanbod kon hij wel vergeten. Het kostte hem dagelijks ontzettend veel energie om zich op school aan te passen, waardoor hij steeds vaker met tegenzin naar school ging. En gefrustreerd en boos thuiskwam. Dat vond ik behoorlijk pittig. Ik voelde de noodzaak om met zijn leerkracht in gesprek te gaan, maar wilde allesbehalve de bijdehante ouder zijn die haar kind zo slim vindt. Als ze maar niet dachten dat wij ons kind pushen of ons beter voelden dan de rest. Maar de enige boodschap die ik had was dat we thuis een leergierige en snelle denker zagen en dat stond loodrecht op de leerling die op school moeilijk meekwam.

Uiteindelijk is Collin op initiatief van school getest. Hij was toen zes jaar oud. Daarbij is er één belangrijke denkfout gemaakt: de test werd afgenomen op school, dé plek waar hij zich op dat moment niet prettig voelde. Ondanks dat had hij een behoorlijk hoge score en zagen ze in dat Collin inderdaad meer aankon. Maar ik denk dat dat voor Collin te laat kwam; hij voelde zich al ongelukkig en kreeg steeds moeilijkere werkjes die hij zelfstandig moest gaan maken. Terwijl hij zonder begeleiding geen idee had hoe hij het moest aanpakken. Dat maakte hem angstig ergens aan te beginnen, waardoor er juist niets meer uit zijn handen kwam.

Voor kinderen aan de andere kant van IQ-curve is standaard veel ondersteuning beschikbaar. En dat is ook echt belangrijk. Alleen vind ik het wrang dat voor hoogbegaafde kinderen, die in aantal IQ net zo veel van het gemiddelde afwijken naar boven, als de andere kinderen naar onder, deze hulp niet vanzelfsprekend is. Het is echt een misvatting dat hoogbegaafde kinderen alles zelf kunnen uitvoeren.

Collins cijfers gaven nog altijd niet zijn potentie weer. Dus werd hij weer een niveau lager ingedeeld. En dat was nou juist niét de oplossing; als iets te simpel werd leek zijn brein uit te gaan en verdween zijn motivatie als sneeuw voor de zon. Je wil niet weten hoeveel strijd wij al in de vroege ochtend moesten leveren om hem naar school te krijgen.

Mismatch

Ik beken dat het een lastige materie is. Ja, er zijn hoogbegaafden die floreren. Die het makkelijk hebben op school, die grootse dingen presteren en goed in hun vel zitten. Dat is het beeld dat de meesten hebben bij een hoog IQ. Intussen weet ik dat er ook hoogbegaafden zijn die het lastig vinden om te leren en om te leven in een wereld die niet op hen is ingericht. Jongeren die met een havo/vwo-advies van de basisschool komen om vervolgens zonder mbo-diploma te stranden, omdat ze met dat hele schoolse gebeuren niets kunnen.

Zelf dacht ik vroeger dat het kinderen waren die de hele dag met hun neus in de boeken zitten en op hun negende naar de universiteit gaan. Dat kwam niet overeen met wat ik bij Collin zag en dat vond ik best verwarrend. Als ik niets van hoogbegaafdheid afweet, hoe kon ik dan een goede moeder voor hem zijn? Wat ik ook probeerde, hij liet zich niet makkelijk corrigeren en ging over de kleinste dingen eindeloos in discussie. Bovendien liet hij zijn onvrede over school alleen thuis blijken. Dan explodeerde hij. Op een gegeven moment waren we allemaal - niet alleen Collin, maar ook Julliën (46) en ik, gefrustreerd en uitgeput. Ook twijfelde ik enorm aan mezelf. Want er was altijd wel een leerkracht of andere professional die het anders zag dan ik. Op sommige dagen wist ik het echt niet meer.

Je bent zo gelukkig als je ongelukkigste kind,' hoorde ik iemand zeggen. En dat is zo waar. Als je kind zich zo ongelukkig voelt, legt dat een sluier over je leven. En dan die mensen die het beter wisten: "Die van mij had allang straf gehad!" Dat vond ik zo kwetsend. Geloof maar dat ik dat geprobeerd heb. Wat had ik graag gewild dat dat werkte. Helaas. Maar wat moest ik dan wel?

Uiteindelijk ben ik zelf een opleiding gaan doen over hoogbegaafdheid. Dat was enorm helpend! Hoogbegaafdheid is zoveel meer dan een hoog IQ. Het brein is anders 'bedraad' en legt verbindingen op een andere manier. Meer en sneller. Dat beïnvloedt hoe je de wereld leest en ervaart. Je kan sneller op een abstracte manier analyseren en creatieve oplossingen bedenken voor complexe problemen. Maar het leidt ook tot gepieker en heftige emoties, terwijl je als kind nog niet de vaardigheden bezit om daarmee om te gaan.

Kenmerken

Ik leerde dat hoogbegaafden een andere prikkelverwerking kunnen hebben. Opeens kon ik me voorstellen dat het voor Collin een uitdaging was om in zijn grote klas een schooldag door te komen. En ik begreep nu ook waarom hij als baby na een feestje door het lint kon gaan en uren aan een stuk huilde. Met een slapeloze nacht tot gevolg. Ondernamen we juist niets om hem rust te geven, dan was zijn 'denk-energie' niet op en kon hij ook niet slapen.

De enorme behoefte aan autonomie (zelluf doen!) herkende ik ook bij Collin. Zelf mee willen beslissen, meedenken. Mee bepalen. Dat past niet echt binnen een traditionele opvoeding, waarbij er toch meer vanuit wordt gegaan dat het kind naar de ouder luistert. Ik heb het geprobeerd hoor. En als ik boos ben maak ik die fout nog weleens. Alleen werkt het bij ons niet. Daarbij heeft Collin een groot rechtvaardigheidsgevoel. Ook dat is herkenbaar. Als dingen niet eerlijk gaan, raakt hem dat diep. Als de juf het ene kind wel een sticker geeft en het andere kind niet, zonder daar een goede, eerlijke reden voor te hebben, dan kan hij haar eigenlijk niet meer vertrouwen. Hij vindt het lastig om vervolgens iets van haar aan te nemen. Waardoor Collin dan al snel weggezet wordt als een brutaal mannetje.

En met zijn perfectionisme, maakt hij het zichzelf ook niet makkelijk. De lat ligt torenhoog, waardoor het soms doorslaat in faalangst. Als Collin graag voor een toets een tien wil, maar denkt dat het niet haalbaar is dan begint hij er liever niet aan. Liever beloond met een slecht cijfer omdat je er niet voor hebt geleerd, dan heel hard leren en geen tien halen. Dan heb je pas écht gefaald!

Anders opvoeden

Toen het bergafwaarts ging met Collin, besloten we hem nogmaals te laten testen. Dit keer bij een externe organisatie. Niet alleen voor Collin, maar ook voor onszelf. We hadden behoefte aan steun van een specialist. Aan een goed verslag zodat we ons kind beter zouden begrijpen en konden helpen. Voor ons was de wereld van hoogbegaafdheid grotendeels onbekend. En Collin voelde zich anders en niet begrepen. Tegelijk begreep hij anderen zelf ook niet en dat kostte hem bergen energie. Een simpele vraag kon hem in totale verwarring brengen, want zo simpel kon het toch niet zijn? Maar in plaats daarvan een sociaal wenselijk antwoord geven blijkt heel ingewikkeld als je veel breder kunt denken.

Dit keer kwam de score van de IQ-test ruim boven honderddertig uit. Daarmee is hij officieel hoogbegaafd en gingen er deuren open voor gerichte hulp. Ik had altijd zo mijn best voor Collin gedaan en me daarbij zo vaak machteloos gevoeld. Ik had het idee dat ik faalde omdat ik de grip op hem verloor. Nu weet ik dat een hoogbegaafde opvoeden echt Opvoeden 2.0 is. Sinds ik de opvoedmethode 'Positive Discipline' toepas is er zoveel meer rust in huis. Deze methode kent veel succes bij hoogbegaafden, omdat het kinderen laat voelen dat ze erbij horen en van betekenis zijn. Ze mogen gedeeltelijk meebeslissen, waarbij veel regels zijn vervangen door afspraken die we samen hebben gemaakt. Het geeft weinig ruimte tot discussie en er wordt meer oplossingsgericht gedacht. Bovendien ligt de aandacht niet langer op wat misging of om wie er schuldig is. Ik ben hier erg enthousiast over. Het heeft ons zoveel gebracht! Zeker toen Aaron (6), onze andere zoon, ook hoogbegaafd bleek. Met dezelfde creatieve bovenkamer en denksnelheid hebben de jongens veel aan elkaar.

Nieuwe stap

Na de zomervakantie gaat Collin naar het voorgezet onderwijs. Daar is hij enorm aan toe. Afgelopen schooljaar heeft hij daar al even aan mogen proeven, door er één middag per week heen te gaan. Iedere keer als ik vroeg hoe het was, deed hij stoer, maar zag ik zijn ogen stralen! Dat deed mijn moederhart erg goed. De school blijkt een goede match.

We zijn de afgelopen jaren diep gegaan en moesten elkaar echt even uitvinden. Nu staat Collin aan het begin van een nieuwe fase. Al van jongs af aan kan hij duidelijk onder woorden brengen wat hij nodig heeft. Dat vind ik een van zijn mooiste eigenschappen. Waardevol ook. Ik heb zulke mooie, diepgaande gesprekken met hem. Ik zie zijn toekomst absoluut met veel vertrouwen tegemoet. Daar zal hij serieus voor moeten werken, maar zijn creatieve en kritische denkvermogen zullen hem ver brengen. Ik gun hem zo dat hij gaat uitblinken in wat hij echt wil.”